

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.6

JEL classification: M41, M42

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.02.117>

Ярослав КРУПКА,
доктор економічних наук, професор,
кафедра обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46009, Україна,
e-mail: Krsldm@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9926-5513>

ВІДКРИТІ ТА ПРИХОВАНІ РЕЗЕРВИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Крупка Я. Відкриті та приховані резерви в системі обліку і звітності підприємств. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 2. С. 117–128. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.02.117>

Krupka, Ya. (2021). Vidkryti ta prykhovani rezervy v systemi obliku i zvitnosti pidpryemstv [Open and hidden reserves in accounting system and reporting of enterprises]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 2, 117–128. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.02.117>

Анотація

Вступ. У стратегії розвитку фірми, компанії потрібно враховувати різні системні та несистемні ризики і створювати для їхньої мінімізації чи уникнення необхідні фінансові джерела у формі резервів, забезпечень, страхових запасів та інше. Резервна система підприємства передбачає офіційне нормативно врегульоване резервування коштів на покриття непередбачуваних витрат і втрат, створення забезпечень під майбутні витрати, формування резервів на покриття сумнівних та безнадійних боргів. Крім того, підприємства можуть створювати та використовувати приховані резерви, які не передбачені системою

© Ярослав Крупка, 2021.

Робліку і звітності, але відіграють важливу роль у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання.

Мета. Метою дослідження є аналіз структури та значення різних видів резервів та забезпечень, їхньої ролі у стабілізації та ефективній діяльності підприємств та корпорацій, визначення місця у цьому прихованих резервів, надання пропозицій щодо способів їх оцінювання.

Метод (методологія). У процесі дослідження використано такі методи: монографічний – з метою вивчення літературних джерел щодо системи резервування коштів; нормативно-правового забезпечення – для оцінювання його наявності та потреби, дотримання та порушень; аналітичний – для аналітичного оцінювання доцільності створення та ефективності використання резервів і забезпечень; логічний – з метою правового та економічного оцінювання прихованих резервів підприємств та корпорацій.

Результати. Важливим засобом убезпечення підприємств та корпорацій від системних і несистемних ризиків, у тому числі від наслідків пандемії коронавірусу, має бути раціонально побудована резервна система. Вона передбачає формування як відкритих нормативно врегульованих резервів, так і пошук та використання прихованих резервів та забезпечень. Зацікавленості підприємств до збільшення величини відкритих резервів можна досягти за рахунок відображення в балансі та іншій звітності таких джерел у складі власного капіталу. До них варто, окрім власне резервного капіталу, створеного згідно зі встановленими нормативами за рахунок відрахувань від чистого прибутку, відносити неідентифіковані забезпечення, коли невідомі час виникнення відповідних витрат, їхня величина, а також ім'я кредитора, або коли платежі за очікуваними витратами можуть не наступити. Віднесення таких резервів до власного капіталу дасть змогу покращити розрахункові показники фінансової стійкості, інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Серед прихованих резервів розрізняють резерви для покращення ефективності ведення господарської діяльності, що визначаються за наслідками проведення детального аналізу показників роботи. Певні ресурси можуть бути вивільнені внаслідок встановлення оптимальної облікової політики на підприємстві. Натомість слід своєчасно виявляти та уникати приховування результатів безгосподарності, недостовірного подання інформації в обліку і звітності.

Перспективи. Створення надійної резервної системи, її повноцінне інформаційне представлення в обліку і звітності дозволить убезпечити підприємства від системних і несистемних ризиків, а вміння об'єктивно оцінювати реальні та приховані резерви дозволить дійсним і потенційним інвесторам правильно орієнтуватися в оцінці інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Ключові слова: резерви, забезпечення, скриті резерви, пандемія, джерела фінансування, оцінка, облік, аналіз, звітність.

Формули: 0; рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 16.

Yaroslav KRUPKA,
Ds (Economics), Professor,
Professor of the Department of Accounting and Taxation,
West Ukrainian National University,
11 Lvivska, Ternopil, 46020, Ukraine,
e-mail: krsladm@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9926-5513>

OPEN AND HIDDEN RESERVES IN ACCOUNTING SYSTEM AND REPORTING OF ENTERPRISES

Abstract

Introduction. *The development strategy of the firm or company must take into account various systemic and non-systemic risks and to minimize or avoid them, create the necessary financial sources in the form of reserves, collateral, insurance reserves and more. The reserve system of the enterprise provides for the official regulatory provision of funds to cover unforeseen expenses and losses, the creation of provisions for future expenses, the formation of reserves to cover doubtful and bad debts. In addition, companies can create and use hidden reserves, which are not provided by the accounting system and reporting, but play an important role in ensuring the activities of economic entities.*

Purpose. *The main aim of the article is to analyze the structure and importance of different types of reserves and provisions, their role in stabilizing and effective activities of enterprises and corporations, determining the place of hidden reserves, providing suggestions on how to assess them.*

Method. *The following methods are used in the research: monographic - to study the literature of the reservation system; regulatory support - to assess its availability and needs, compliance and violations; analytical - for analytical assessment of the feasibility of creating and efficient use of reserves and provisions; logical - for the purpose of legal and economic assessment of hidden reserves of enterprises and corporations.*

Results. *An important means of protecting enterprises and corporations from systemic and non-systemic risks, including the consequences of a coronavirus pandemic, should be a rationally constructed backup system. It provides the formation of both open regulatory reserves and the search and use of hidden reserves and collateral. The interest of enterprises to increase the amount of open reserves can be achieved by reflecting in the balance sheet and other reporting of such sources in equity. In addition to the actual reserve capital created in accordance with the established standards through deductions from net income, hidden reserves and collateral must include unidentified collateral, when the time of occurrence of the relevant costs, their size, as well as the name of the creditor, or when payments for expected costs may not be known. The allocation of such reserves to equity will improve the estimated indicators of financial stability, investment attractiveness of economic entities. Among the hidden reserves should be distinguished reserves to improve the efficiency of economic activity, which are determined by the results of a detailed analysis of performance indicators. Certain resources may be released as a result of establishing an optimal accounting policy in the enterprise. Instead, it is necessary*

to timely identify and avoid concealment of the results of mismanagement, inaccurate presentation of information in accounting and reporting.

Perspectives. *Creating a reliable reserve system, its full information representation in accounting and reporting will protect companies from systemic and non-systemic risks, and the ability to objectively assess real and hidden reserves will allow real and potential investors to properly navigate in assessing the investment attractiveness of businesses.*

Keywords: *reserves, collateral, hidden reserves, pandemic, sources of financing, estimation, accounting, analysis, reporting.*

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 1; bibl.: 16.

Постановка проблеми. В теперішніх умовах глобальних та локальних викликів підприємствам та корпораціям не обійтися без надійно побудованої системи резервування ресурсів на покриття непередбачуваних витрат і втрат. Сучасні обліково-економічні та законодавчі положення передбачають створення різних резервів та забезпечень для покриття таких видатків. Деякі підприємства стараються забезпечити страхування діяльності за рахунок прихованих резервів, приховуючи їх від органів контролю, конкурентів. Вміння правильно оцінити відкриті й приховані резерви дасть змогу управлінцям, дійсним та потенційним інвесторам своєчасно приймати дієві управлінські рішення щодо страхування таких ризиків, надійного забезпечення нормальної господарської діяльності. Це обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми наукового обґрунтування та практичної побудови резервної системи у підприємницькій діяльності, її обліково-інформаційного забезпечення присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, таких як Ю. А. [1], В. І. Воськало [2], І. Я. Омецінська [3], В. Прокопенко [4], І. Ю. Предко [5], В. С. Терещенко, Ю. Д. Чацкіс [6]. Питання економічної безпеки та формування резервів капіталу для її забезпечення детально опрацьовані в монографіях та дисертаціях Л. В. Гнилицької [7], С. М. Дячек [8], М. О. Козлової [9], М. М. Орищенко [10] та інших. Є достатньо публікацій щодо виявлення та використання прихованих резервів. Водночас немає системного оцінювання та аналізу законності та доцільності використання відкритих та прихованих резервів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування основних понять, пов'язаних з резервною системою підприємства, визначення важливості окремих резервів для покриття непередбачуваних витрат, особливо в умовах пандемії коронавірусу. До основних завдань входить також аналітичне оцінювання їхнього обліково-інформаційного забезпечення, виявлення прихованих резервів у процесі дослідження інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Резервування коштів на покриття витрат у майбутніх періодах проводиться давно (наприклад, створення резервів на оплату за час відпусток). Своєрідним резервуванням засобів було створення за рахунок прибутку та інших джерел фондів матеріального заохочення та спеціального призначення.

Із запровадженням в Україні нового облікового законодавства, національних положень бухгалтерського обліку, що базуються на міжнародних стандартах обліку

і фінансової звітності, система резервування значно розширена. Це впливає із положень Концептуальної основи та основоположних принципів бухгалтерського обліку й фінансової звітності.

Насамперед створювати резерви потрібно з метою дотримання принципу обачності, за яким підприємство не має права переоцінювати свої активи й доходи та недооцінювати витрати і зобов'язання. По-друге, резервування є одним з інструментів дотримання зіставності доходів і витрат, що впливає із принципу відповідності, коли в майбутньому очікується виникнення витрат, які не будуть забезпечені доходами. На жаль, обидва принципи внаслідок нових змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 5 жовтня 2017 р. виведено зі складу основних принципів та розглядаються у цьому документі лише як інші принципи ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

Зараз використовується нова термінологія, розширені джерела утворення та напрями використання зарезервованих коштів. Найбільш поширеним нововведенням є уведення в облікову термінологію поняття «забезпечення». Часто в економічному лексиконі терміни «забезпечення» і «резерв» ототожнюються. Це пов'язано насамперед з неоднозначним перекладом з англійської терміна «provisions». Це поняття використовується у міжнародному стандарті бухгалтерського обліку МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [11], що взятий за основу формування національного П(С)БО 11 «Зобов'язання» [12]. В обох зазначених документах забезпечення – це зобов'язання з невизначеною сумою і часом погашення.

Забезпечення утворюється, якщо внаслідок минулих подій виникає зобов'язання, його погашення найбільш імовірно призведе до зменшення певних ресурсів чи економічної вигоди, а оцінка може бути визначена розрахунковим способом. У цих документах забороняється створювати забезпечення на покриття збитків господарської діяльності у майбутніх періодах. Крім цього, забезпечення можна створювати, коли невідомими є час виникнення таких витрат, їхня сума, а також ім'я кредитора. Допускається створення забезпечень, коли платежі за очікуваними витратами можуть не наступити взагалі (наприклад, рекомендована система обліку і звітності забезпечень з гарантійних зобов'язань щодо ремонтів, обслуговування, виправлення браку відпущеної продукції покупцям). Це свідчить про багато умовностей щодо визнання таких зобов'язань, фактично їх не можна ідентифікувати.

Такі забезпечення вважають відкритими, оскільки вони регламентуються відповідними нормативними документами, визнаються в обліку та відображаються у звітності підприємств. Зокрема, за нинішньою системою обліку в Україні, Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачається формування кількох забезпечень для відшкодування таких майбутніх витрат і платежів: на виплату відпусток працівників; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань; реструктуризацію діяльності підприємства; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів; на забезпечення матеріального заохочення; відновлення земельних ділянок та інших. Ці забезпечення можуть бути довгостроковими чи поточними та відображаються серед пасивів у балансі за відповідними розділами.

Резервна система підприємств не обмежується лише забезпеченнями і, як зазначалося, із запровадженням нових стандартів обліку стала більш розгалуженою. Теперішні резерви підприємств можна класифікувати за кількома ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Резервна система підприємств та корпорацій

Ознаки класифікації	Види резервів	Характерні ознаки формування, використання, відображення в обліку
За участю в капіталі підприємства	– резервний капітал –забезпечення –резерв сумнівних боргів	–пряма участь як складової власного капіталу; – довгострокові та поточні зобов'язання у складі залученого капіталу – непрямая участь з метою регулювання дебіторської заборгованості
За джерелами утворення	–резервний капітал –забезпечення –резерв сумнівних боргів	– внески учасників, чистий прибуток підприємства; – витрати операційної діяльності, прибуток підприємства; – витрати діяльності, що не впливають на прибуток до оподаткування
За напрямками використання	–резервний капітал –забезпечення – резерв сумнівних боргів	– на погашення непередбачуваних витрат і втрат, дивіденди за привілейованими акціями; – на погашення майбутніх довгострокових та поточних зобов'язань; – на зменшення дебіторської заборгованості через сумнівні та безнадійні борги
За обов'язковістю створення	–обов'язкові – не обов'язкові	– для господарських товариств, емітентів цінних паперів; – створюються з ініціативи господарюючих суб'єктів
За ступенем відкритості та відображення в обліку і звітності	– відкриті –приховані	– нормативно врегульовані, відкрито відображаються в системі обліку і звітності; – не регулюються, визначаються розрахунково за даними обліку і звітності

Джерело: розроблено автором, використано [13].

Крім забезпечень, резервна система передбачає формування інших резервів. Тому поняття «резерви» значно ширше, ніж забезпечення, та охоплює резервний капітал, що є складовою власного капіталу, тобто бере пряму участь у капіталі підприємства. Його розміри, порядок формування та напрями використання мають бути чітко визначені у процесі встановлення облікової політики підприємства.

Ще один спосіб резервування – це створення резерву сумнівних боргів. Такий резерв не бере пряму участь ні у власному, ні в залученому капіталі. Проте він коригує реальну дебіторську заборгованість з урахуванням певного ступеня ризику її непогашення боржниками своїх боргів. В обліку і звітності такий резерв виступає як регулююча стаття до заборгованості покупцями і замовниками за відпущені їм продукцію, товари, послуги. Тому його облік ведеться на контрарному, контрактивному

рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів», що регулює у бік зменшення дебіторську заборгованість на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Основним резервним джерелом забезпечення непередбачуваних майбутніх витрат і втрат є резервний капітал. Його створення нормативно врегульоване. Для господарських товариств його формування є обов'язковим, а розміри визначаються засновницькими документами. Він не може бути меншим ніж 25% величини зареєстрованого статутного капіталу, а для акціонерних товариств – 15%. За підсумками року до резервного капіталу має направлятися не менше 5% чистого прибутку господарських товариств та інших емітентів цінних паперів.

Деякі власники підприємств для забезпечення нормальної діяльності, крім внесків до зареєстрованого статутного капіталу, приймають рішення та здійснюють інші вкладення у розвиток підприємства. Такі внески можна вважати також своєрідним резервом, створенням «запасу міцності» для здійснення підприємницької діяльності.

Їхній облік за чинними стандартами може вестись подвійно. Якщо такі вкладення у майбутньому заплановано зареєструвати та віднести на збільшення статутного капіталу і це документально підтверджено (в установчій угоді, протоколі зборів засновників), то вони мають обліковуватися на субрахунку 404 «Внески до незареєстрованого капіталу». Якщо вкладення засновників тимчасові з умовою їх повернення у майбутньому (таких випадків у практиці значно більше), то їхній облік потрібно вести на субрахунку 422 «Інший вкладений капітал». Проте в останньому випадку виникають проблеми з оподаткуванням таких вкладень: внесені суми можуть бути прирівняні до доходів від одержаної фінансової допомоги і оподатковані за ставками податку на прибуток.

На наш погляд, таке розмежування шкодить бізнесу, не дає змогу йому розвиватися, звужує маневреність обороту капіталу, оскільки додаткова реєстрація таких внесків потребує часу, немалих витрат, а потреба в додаткових коштах може виникнути у будь-який час. Тому облік такої допомоги (як тієї, що буде пізніше зареєстрована як додатковий внесок до статутного капіталу, так і тієї, що підлягає поверненню засновникам) доцільно вести на субрахунку 422 «Інший вкладений капітал», внівши відповідні зміни до нормативних актів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Тоді не буде прецеденту вважати такі внески доходом та оподатковувати податком на прибуток, оскільки за Податковим кодексом України (п. 134.1.1 ст 134) об'єктом оподаткування є прибуток, визначений у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Окрім відкритих резервів, створення та використання яких регламентовано чинними нормативними актами, підприємства можуть мати приховані резерви, які не фіксуються в обліку, але їх можна визначити шляхом детального аналізу облікових та звітних даних, з допомогою експертного методу, порівняння, оцінки в ринковому середовищі чи інших інструментів.

Приховані резерви мають іншу природу, суттєвим чином відрізняються від нормативно встановлених, що формуються та відображаються в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності (рис. 1). Якщо відкриті резерви регламентуються, а деякі підлягають обов'язковому створенню та мають строго

цільове призначення, то приховані резерви завуальовані, вони не відображаються окремими статтями у звітності, їхню величину можна встановити лише розрахунковим способом за допомогою детального аналізу облікових і звітних даних, виявлення динаміки, факторів впливу на окремі показники діяльності підприємства.

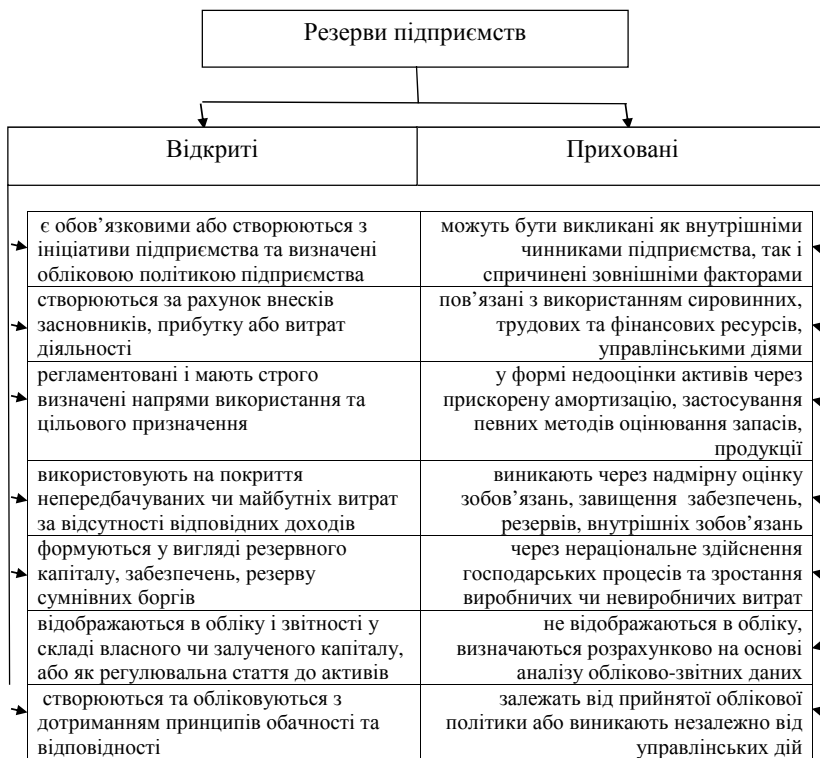

Рис. 1. Структура і причини створення (виникнення) відкритих та прихованих резервів.

Деякі фахівці такі приховані резерви називають прихованим самофінансуванням [14, с. 537, 15, с. 118–121]. У результаті, стверджують вони, занижуються доходи до оподаткування, а може бути й навпаки – керівники занижують результати з метою зменшення дивідендних виплат акціонерам підприємств.

На наш погляд, вивчаючи природу прихованих резервів, необхідно встановити причини та мотиви їх виникнення. Найчастіше такі резерви виникають через недостатню ефективність господарювання, недосконалу технологію, недоліки в управлінні. Їх можна виявити за допомогою факторного чи функціонально-вартісного аналізу. Глибокий аналіз процесів і явищ на підприємстві завершується виявленням невикористаних резервів діяльності, їхньою оцінкою та встановленням способів досягнення. Тому пошук таких резервів вважається об'єктивно необхідним явищем, потребує глибоких знань та наукового обґрунтування.

Інші приховані резерви створюються у результаті прийнятої на підприємстві чи в корпорації облікової політики. Відомий російський професор Я. В. Соколов заявляв, що прийнята облікова політика дає змогу легальним способом отримувати необхідну

величину прибутку і подавати фінансовий стан фірми відповідно до інтересів власників [16, с. 24]. Теперішній вітчизняний облік, як і міжнародний, передбачає багато варіантів оцінювання майна та зобов'язань підприємства, застосування різних методів та прийомів відображення операцій. Підбір тих чи інших методів дає змогу впливати на кінцеві результати діяльності, базові показники оподаткування. Наприклад, застосування прискореного методу амортизації необоротних активів призводить, зазвичай, до зменшення доходу до оподаткування. Водночас зменшується балансова вартість основних засобів, а різницю між нею і справедливою вартістю таких об'єктів можна вважати своєрідним резервом, який за даними поточного обліку виявити неможливо. Його величину можна визначити під час переоцінки, продажу таких об'єктів. Аналогічна ситуація виникає, якщо запаси відносяться на витрати, в процесі оцінювання незавершеного виробництва, продукції, товарів під час їх списання в реалізацію чи іншого вибуття.

Такі операції є законними, здійснюються свідомо, плануються наперед, їх закладають в облікову політику на багато років. Подібні приховані резерви виявляють в разі встановлення вартості підприємства як різниці між його ринковою вартістю і балансовою оцінкою майна суб'єкта господарювання. Величину прихованих резервів в акціонерних товариствах, якщо їхні акції котируються на фондових біржах, можна розрахувати як різницю між ринковим курсом цих акцій та їхньою номінальною (балансовою) вартістю.

Деякі суб'єкти не передбачають в обліковій політиці створення резервів сумнівних боргів, хоч постійно мають сумнівну заборгованість, не планують ліквідаційну вартість об'єктів, чим завищують величину їхньої амортизації та інше. З цих самих причин можуть створюватися певні резерви в результаті завищення забезпечень та зобов'язань підприємства.

Ще іншим видом прихованих резервів може бути пряме порушення відповідальними особами встановлених норм у документуванні операцій та веденні їх обліку. Часто на практиці підприємствами не проводиться списання простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості, чим завищується реальна величина майна. Своєчасно не проводиться інвентаризація наявних забезпечень, які підприємство за певних обставин не повинне виконувати, не списується в доходи прострочена кредиторська заборгованість. Може виникати подвійний рахунок при відображенні в обліку внутрішньогрупових операцій у материнській і дочірніх компаній, асоційованих підприємствах, при узагальненні інформації у консолідованій фінансовій звітності. За такими випадками можуть приховуватись факти безгосподарності, шахрайства, недостовірного подання інформації з метою прикрашання результатів діяльності або навпаки – знецінення його вартості для продажу, поглинання, доведення до банкрутства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Важливим джерелом захисту підприємств та корпорацій від системних і несистемних ризиків, у тому числі від наслідків пандемії коронавірусу, має бути раціонально побудована резервна система. Вона передбачає формування як відкритих, нормативно врегульованих резервів, так і пошук та використання прихованих резервів та забезпечень. Зацікавленості підприємств до збільшення величини відкритих резервів можна досягти через

відображення в балансі та іншій звітності таких джерел у складі власного капіталу. До них варто, окрім власне резервного капіталу, створеного згідно зі встановленими нормативами за рахунок відрахувань від чистого прибутку, відносити неідентифіковані забезпечення, коли невідомі час виникнення відповідних витрат, їхня сума, а також ім'я кредитора, або коли платежі за очікуваними витратами можуть не наступити. Віднесення таких резервів до власного капіталу дасть змогу покращити розрахункові показники фінансової стійкості, інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Серед прихованих резервів виокремлюють резерви для підвищення ефективності ведення господарської діяльності, що визначаються за наслідками проведення детального аналізу показників роботи. Певні ресурси можуть бути вивільнені в результаті встановлення оптимальної облікової політики на підприємстві. Натомість потрібно своєчасно виявляти та уникати приховування результатів безгосподарності, недостовірного подання інформації в обліку і звітності. Тому подальші дослідження потрібно спрямувати на глибше вивчення прихованих резервів, виявлення можливостей та напрямів підвищення ефективності діяльності, встановлення такої облікової політики, яка б у рамках чинного законодавства дозволяла оптимізувати прибутки, податки та інші показники.

Література

1. Верига Ю. А. Резерви підприємств України: облік і подання інформації у звітності. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2003. № 4 (26). С. 52–58.
2. Воськало Н. Проблеми формування та використання резервного капіталу. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Сер. : Менеджмент та підприємництво в Україні*. 2009. № 647. С. 305–309. URL: [http:// ena.lp.edu.ua/bitstream/ ntb/2765/1/52.pdf](http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/52.pdf).
3. Омецінська І. Я. Сутність забезпечень, порядок їх визнання та оцінки. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 285–288.
4. Прокопенко В. Забезпечення: поняття, види та основні правила бухгалтерського обліку. *Інтерактивна бухгалтерія*. № 99 за 27 травня 2019. URL: [https:// interbuh.com.ua/ua/ documents/ib/9343/130110](https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110)
5. Предко І. Ю. Формування резервів майбутніх витрат і платежів в обліково-контрольному забезпеченні як один із шляхів зниження ризиків діяльності підприємств в умовах кризи. *Облік і фінанси*. 2016. № 3. С. 31–37.
6. Терещенко В. С., Чацкіс Ю. Д. Теорія та методологія бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів : моногр. Донецьк, 2010. 238 с.
7. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: моногр. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
8. Дячек С. М. Відображення в бухгалтерському обліку та аналіз резервів молокопереробних підприємств АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2008. 22 с.
9. Козлова М. О. Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2006. 21 с.

10. Орищенко М. М. Облік і аудит резервів капіталу: методологія та організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К., 2009. 20 с.
11. IAS 37 «Provisions Contingent Liabilities and Contingent Assets». URL: https://en.wikipedia.org/wiki/IAS_37.
12. НП(С)БО 11 «Зобов'язання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>.
13. Крупка Я. Резервна складова капіталу підприємства та її обліково-інформаційне забезпечення. *Галицький економічний вісник*. 2020. Т. 66. № 5. С. 49–58. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.049.
14. Фурик В. Г., Ткачук Л. М., Гринь А. О. Самофінансування підприємства: механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 534–540.
15. Назарова І. Я. Сутність та структуризація власного капіталу для потреб обліку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. Вип. 3. С. 117–126.
16. Бочкарева И. И., Быков В. А., Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт : учеб. / под ред. Я. В. Соколова. 2-е изд. [перераб. и доп.]. Москва : ТК «Велби», 2008. 776 с.

References

1. Veryha Yu. A. (2003). Rezervy pidpryiemstv Ukrayiny: oblik i podannya informatsiyi u zvitnosti [Reserves of Ukrainian enterprises: accounting and submission information in reporting]. *Visnyk ZHDTU. Ekonomichni nauky - Visnyk ZSTU. Economic sciences*, 4 (26), 52–58 [in Ukrainian].
2. Voskalo N. (2009). Problemy formuvannya ta vykorystannya rezervnoho kapitalu [Problems of formation and use of reserve capital]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika» - Journal of Lviv Polytechnic National University*. Seriya: Menedzhment ta pidpryemnytstvo v Ukrayini, 647, 305–309. Retrieved from: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/52.pdf> [in Ukrainian].
3. Ometsinska I. Ya. (2010). Sutnist zabezpechen, poryadok yikh vyznannya ta otsinky [Essence of provision, order of its confession and estimation]. *Ekonomichnyy analiz - Ekonomichnyy analiz*, 6, 285–288 [in Ukrainian].
4. Prokopenko V. (2019). Zabezpechennya: ponyattya, vydy ta osnovni pravyla bukhhalterskomu obliku [Provision: concepts, visions and basic rules of accounting.]. *Interaktyvna bukhhalteriya - Interactive accounting*, hazeta № 99 za 27 travnya 2019. Retrieved from <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110> [in Ukrainian].
5. Predko I. Yu. (2016). Formuvannya rezerviv maibutnikh vytrat i platezhiv v oblikovo-kontrolnomu zabezpechenni yak odyn iz shliakhiv znyzhennia ryzykiv diialnosti pidpryiemstv v umovakh kryzy [Creation of reserves of future costs and payments to be occurred in accounting as one way to reduce risks of enterprise activities in crisis]. *Oblik i finansy - Accounting and Finance*, 3, 31–37 [in Ukrainian].
6. Tereshchenko V. S., Chatskis Yu. D. (2010). Teoriya ta metodolohiya bukhhalterskoho obliku zabezpechen maybutnikh vytrat i platezhiv: monohraf. [Theory and

- methodology of accounting for future expenses and payments: monograph]. Donetsk: 238 p. [in Ukrainian].
7. Hnylytska L. V. (2012). *Oblikovo-analitychne zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva: monohraf.* [Accounting and analytical support of economic security of the enterprise: monograph]. K.: KNEU, 305 p. [in Ukrainian].
 8. Dyachek S. M. (2008). *Vidobrazhennya v bukhhalterskomu obliku ta analiz rezerviv molokopererobnykh pidpryyemstv APK* [Reflection in accounting and analysis of reserves of the milk industry enterprises of agro-industrial complex]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk.: spets. 08.06.04 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt». K., 22 p. [in Ukrainian].
 9. Kozlova M. O. (2006). *Oblik i kontrol protsesu rezervuvannya (na prykladi diyalnosti velykykh promyslovykh pidpryyemstv Ukrayiny)* [Accounting and control of the reservation process (on the large industrial enterprises of Ukraine)]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.04 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt». K., 21 p. [in Ukrainian].
 10. Oryshchenko M. M. (2009). *Oblik i audyt rezerviv kapitalu: metodolohiya ta orhanizatsiya* [Accounting and audit of capital reserves: methodology and organization]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.04 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt». K., 20 p. [in Ukrainian].
 11. IAS 37 «Provisions Contingent Liabilities and Contingent Assets». Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/IAS_37 [in English].
 12. *Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 11 «Zoboviazannia»* [National Accounting Regulation (Standard) 11 «Obligation»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> [in Ukrainian].
 13. Krupka Ya. (2020). *Rezervna skladova kapitalu pidpryyemstva ta yii oblikovo-informatsiine zabezpechennia.* [Reserve component of the enterprise capital and its accounting and information support.] *Halytskyi ekonomichnyi visnyk - Galician economic journal*, 66, 5, 49-58. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.049 [in Ukrainian].
 14. Furyk V. H., Tkachuk L. M., Hryn A. O. (2018). *Samofinansuvannia pidpryyemstva: mekhanizm realizatsii v umovakh vidkrytoi ta prykhovanoi form* [Self-financing of the enterprise: mechanism realizations in the conditions of open and hidden forms]. *Ekonomika i suspilstvo - Economy and Society*, 16, 534-540 [in Ukrainian].
 15. Nazarova I. Ya. (2017). *Sutnist ta strukturyzatsiia vlasnoho kapitalu dlia potreb obliku* [Satisfaction and structuring own capital for accounting requirements]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu - Herald of Ternopil National Economic University*. Ternopil: TNEU, 3, 117-126 [in Ukrainian].
 16. Bochkareva Y. Y., Bykov V. A., Sokolov Ya. V. (2008). *Bukhhalterskyi uchet: uchebnyk* [Accounting]: pod red. Ya. V. Sokolova. 2-e yzd. [pererab. y dop.]. M.: TK «Velby», 776 p. [in Russian].

Статтю отримано 14 квітня 2021 р.

Article received April 14, 2021